

YÖK UYGULAMALARI ve MESLEK ALANIMIZA YANSIMALARI

Orhan Örcü
EMO MİSEM Daimi Komisyonu Başkanı

Ülkemizde toplumsal muhalefetin yükseldiği yıllarda, üniversitelerden yükselen seslerden rahatsız olanların ortaya çıkardığı yüksek öğrenim sistemi ile üniversitedeki ticarileşme süreci ve paralı eğitim anlayışı, tüm eğitim sistemimize yayılmıştır. Üniversiteler özgür tartışmanın olduğu kurumlar olması gerekirken; yapılan düzenlemeler, karşıtını veya eleştireni tasfiye etmeyi hedeflemiştir. Bu durum da korku kültürünün üniversiteye egemen kılınmasını beraberinde getirmiştir. Bunun sonucu olarak, akademik özgürlükler ortadan kaldırılmış; eleştirel bilim insanlarının egemen ideolojiye, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) sisteminin otoriter hiyerarşisine, üniversitelerin gerici ve piyasacı dönüşümüne karşı ses çıkarmaları engellenmeye çalışılmıştır.

Yakın sürece baktığımız zaman, YÖK'de başlayan kadrolaşma ve yeniden yapılanmanın, yeni üniversite rektörlerinin ve yönetim kadrolarının atamalarında da devam ettiği görülmektedir. Bu süreçte, bilim insanı niteliği taşıyan çağdaş ve aydın öğretim kadrolarının tasfiyesine yönelik yoğun bir çaba içerisine girildiği gözlenmektedir. Üniversitede öğretim üyeliği; iş güvencesinin sorun olmaktan çıktığı, ekonomik kaygıların asgariye indiği, özgür düşünce ve özgür bilim üretiminin yapılabildiği "demokratik ve özerk üniversite" yapısıyla sağlanabilir. Türkiye'de üniversiteler ve araştırma kurumlarının tepesindeki YÖK, akademik özgürlükleri ve öğretim elemanlarının iş güvencelerini ortadan kaldırmıştır. Disiplin yönetmelikleri, öğretim elemanları üzerinde her türlü baskı ve korkunun

bir aracı olarak ve hukuka aykırı bir biçimde işletilebilmektedir. Bunun sonucunda birçok öğretim elemanının özlük haklarına müdahale edilebilmekte; kadro verilmemekte, basit gerekçelerle haklarında soruşturma açılabilen, hatta hukuksuz bir biçimde görevlerine son verilebilmektedir. Bu durum, genç akademisyenlerin üniversitelerden uzaklaşmasına neden olduğu gibi gençlerin üniversiteye yönelmelerini azaltmaktadır.

YÖK'ün bir süre önce üniversitelere gönderdiği bir yazı ile öğretim elemanlarının meslek odalarında yönetim veya denetim organlarında görev almalarını, Anayasa'ya aykırı bir biçimde, üniversite yönetiminin iznine bağlama girişimleri, TMMOB'nin girişimleri ile durdurulmuştur. Ancak süreç içinde bazı üniversitelerde, Oda yöneticisi öğretim üyelerinin görevlerinden, üniversite yönetimleri tarafından istifaya zorlandıkları ortaya çıkmıştır. Üniversite öğretim üyelerinin üye oldukları meslek odalarında yönetimlerde yer almasının izine bağlanması; akademisyenleri örgütlerinden soğutmayı ve meslek odalarıyla akademisyenlerin bağını koparmayı amaçlamaktadır.

YÖK ayrıca "Yükseköğretim Kurumlarında Danışma Kurulları Kurulması Hakkında Yönetmelik Taslağı" nı görüş için üniversitelere göndermiştir. YÖK tarafından hazırlanan taslakta, yönetmeliğin amacı; "Yükseköğretim kurumlarında gerek akademik, gerek idari faaliyetler açısından, yüksek ve sürdürülebilir kalitede hizmetlerin sağlanabilmesinde daha rasyonel ve verimli sonuçlara

ulaşabilmek için, yükseköğretim kurumları dışındaki paydaşların da katılacağı Danışma Kurullarının oluşturulması ve bunların ortak çalışma ilkelerini belirlemektir" biçiminde tariflenmiştir. Taslak metinde Danışma Kurulu üyeleri incelendiğinde, TMMOB'nin de adı olmasına karşın üniversitenin asli bileşenlerinin temsilcileri olan örgüt ya da sendikalar ile diğer meslek kuruluşlarının temsilcilerine yer verilmediği görülmektedir.

Günümüzde devlet üniversitelerinden 87 bölümde, vakıf üniversitelerinden 77 bölümde Elektrik Mühendisleri Odası'nın sorumluluk alanına giren mühendislik eğitimleri verilmektedir. Üç büyük il dışında bulunan neredeyse tüm devlet üniversitelerinde, örgün öğrenime (ÖÖ) ek olarak ikinci öğretim (İÖ) programı vardır ve bu programlarda kontenjanlar eşitlenmiştir. Üç üniversite bilgisayar mühendisliği alanında uzaktan eğitim yapmaktadır. Beş üniversitenin bilgisayar, yazılım ve bilişim sistemleri bölümlerinde çift diplomalı ücretli programlar da bulunmaktadır.

YÖK son yıllarda devlet üniversitelerinin bilgisi ve görüşü olmadan yüzde 20 ile yüzde 50 arasında değişen kontenjan artırımına gitmiştir. Özellikle 2009-2010 yılında gerçekleştirilen artış oranları ile ÖÖ ve İÖ öğrenci sayıları eşitlenmiştir. Bunun yanında bazı üniversitelerin mühendislik bölümleri uzaktan eğitim yapmaya başlamıştır. Üniversitelerin öğretim üyesi sayısının yetersiz olduğu bölümlerinde en az haftada 20 saat ders veren bir öğretim üyesinin, araştırma ve yayın yapma olanağı kalmamakta-

Baktık ki öğrencisi, çalışanı, hocası -yani herkes- sabahtan akşama dek İnternet'te dolanıp duruyor, biz de, en iyisi, üniversitenin adını değiştirelim, dedik!

Çok iyi yapmışsınız! Tabii puanlarınız tavan yaptı, di mi?

Karikatür: Tayfun Akgül

t.-

dir. Her ile bir üniversite mantığı ile açılan bu üniversiteler yeterli düzeyde akademik bir eğitim verememektedirler.

Mühendislik eğitiminde son dönemlerde üzerinde tartışılması gereken diğer bir konu ise mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin, teknoloji fakültelerine dönüştürülmüş olmasıdır. YÖK’de yapılan değerlendirmelerde; teknoloji fakültelerinin, teknik eğitim fakültesinin işlevlerini de yerine getireceği, teknoloji fakültelerinde alan eğitimi ile formasyon eğitiminin birbirinden ayrılarak, yüksek nitelikli teknik eleman yetiştirme işlevi ve mesleki teknik ortaöğretime daha nitelikli öğretmen yetiştirme işlevinin birlikte gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Alan eğitimi alan teknoloji fakültesi mezunlarının “uygulama mühendisi” olacakları; görev, yetki ve sorumluluk bakımından mühendislik fakültesi mezunu ile teknoloji fakültesi mezunu “mühendis” unvanı arasında hiçbir fark söz konusu olmayacağı belirtilmektedir. Bunun sonucu olarak teknoloji fakültelerinde mühendislik bölümleri açılarak, piyasaya ucuz iş gücü olarak mühendis yetiştirecek yapılanmaların önü açılmıştır.

Teknoloji fakülteleri ile amaçlananların yayınlandığı raporda; mühendislik kavramı teori ve uygulama mühendisliği şeklinde ikiye bölünerek mühendislik formasyonu parçalanmakta ve bütünselliğinden kopararak akademik birikim de engellenmektedir. Raporda, Ar-Ge ve karmaşık tasarım işleri mühendislik mezunları; imalat, test, değerlendirme, projelendirme gibi alanlar ise teknoloji mühendisliği mezunlarının çalışma alanı olarak tariflenmektedir. Ülkemizde mevcut mühendis istihdamının yüzde 90’ının bugün teknoloji mühendislerinin çalışma alanı olarak tariflenen alan olduğu açıktır. Ülkedeki mevcut mühendislerin yüzde 90’ının çalıştığı bu alanda yeni bir mühendislik eğitimi ihtiyacına neden gerek duyulmaktadır? Teknoloji fakültelerinin amacı ve eğitim şekli hakkında açıklananlardan anlaşılan odur ki; teknoloji fakülteleri öğrencileri pratik kısmının daha fazla ağırlık kazandığı, mühendislik teorisi hakkında ise yüzeysel bir bilgiye sahip eğitim programıyla yetiştirileceklerdir. Tasarım yapmayan Ar-Ge ile uğraşmayan teknisyen düzeyindeki mühendis uluslararası sermayenin talebidir. Benzer şekilde meslek yüksek okulları Dünya Bankası ve benzeri kurumlar tarafından dikkati çekecek biçimde açıktan desteklenmektedir. Bu ve benzeri uygulamalar; “ülkemizin ve mühendislerinin uluslararası teknoloji dünyasında yerini kafamıza vuran ve haddinizi bilin” projeleridir. Bu tartışma da basit bir mühendislik unvanı tartışması değildir.

Elektrik Mühendisleri Odası’nın 2009 yılında EMO üyelerinin istihdamı konusundaki araştırmasına göre; elektrik-elektronik mühendislerinde yüzde 10.7, elektrik mühendislerinde yüzde 10.3, bilgisayar mühendislerinde yüzde 9.5, elektronik haberleşme mühendislerinde yüzde 8.3, elektronik mühendislerinde yüzde 7.7, biyomedikal

mühendislerinde yüzde 7.1 oranına ulaşan işsizlik söz konusudur. Mühendislik gibi üniversite sınavlarında çok yüksek puanlarla ülkemizin en iyi öğrencilerinin seçildiği bir meslek alanında, yüzde 10’ları aşan işsizlik oranı, ciddi bir istihdam sorunu olduğunu göstermektedir. Bu soruna dahi çözüm üretilmezken, teknoloji fakülteleri ile yeni işsiz mühendisler yaratma girişimi, bilimsel ve akademik hiçbir gerekçeyle açıklanamaz. Bu uygulama önümüzdeki süreçte mühendislik mesleğimizi, yetki ve sorumluluk alanlarımızı tam bir karmaşaya sürükleyecektir.

YÖK ile birlikte meslek alanımıza bir mühendislik disiplini daha dahil oldu. Elektrik-elektronik mühendisliği bölümleri öğrenci almaya ve mezun vermeye başladı. Bu yeni bölümlerin yanında, bazı elektrik veya elektronik haberleşme bölümleri de daha yüksek puanlı öğrencileri almak için isimlerini “Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü” olarak değiştirdiler. Bunun yanında özellikle vakıf üniversitelerinde, elektrik mühendisliği bölümleri laboratuvarlarını maliyetleri nedeniyle kurmak istememeleri nedeniyle de, elektrik-elektronik mühendisliği bölümleri açıp, iki unvanı bir arada vererek cazibe yaratma çabalarına neden olunmuştur. Sanayide ise çift unvanlı mühendislerin hem elektrik hem de elektronik ile ilgili konularda yetkin olacağı görüşü ile sorumluluk verildiği gözlenmektedir. Halbuki

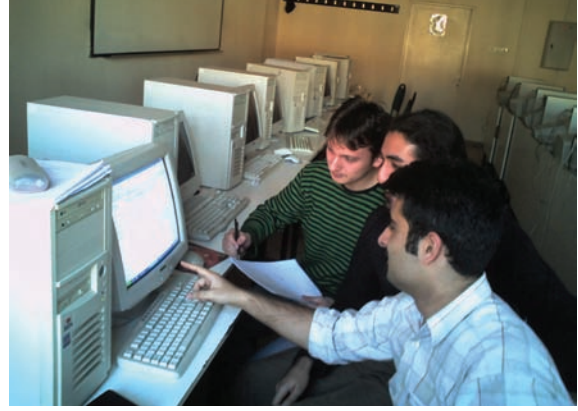

Karikatür: Tayfun Akgül

bu bölümlerin bir çoğunda son sınıfta uzmanlaşma, seçmeli programlar ile oluşturulmaktadır. Birçok üniversitenin altyapısı göz önüne alındığında; elektrik-elektronik mühendisliği unvanlı birçok meslektaşımızın elektronik ağırlıklı bir eğitimden geçtiği tespit edilebilmektedir. Bu durum özellikle serbest müşavir mühendislik (SMM) alanının düzenlenmesinde, transcript (not durum belgesi) incelemesi nedeniyle EMO'yu ve üyesini karşı karşıya getirmektedir.

Çift unvanlı meslektaşlarımızla ilgili son zamanlarda bir sorun da kamu personeli olarak atanma esnasında yaşanmaktadır. Konuyla ilgili EMO'nun YÖK, üniversiteler ve Devlet Personel Başkanlığı nezdinde girişimleri uzun bir süre sonuçsuz kalmıştır. YÖK bu konuda son aldığı bir karar ile "Elektrik Mühendisliği Bölümü'nden mezun teknik eleman yerine Elektrik-Elektronik Mühendisliği mezunlarının kullanılabilceğini ve Elektrik-Elektronik Mühendisliği diplomasının Elektrik Mühendisliği diplomasına denk olduğuna, söz konusu bölüm mezunlarının aynı koşullarda Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Kılavuzu'nda tercih hakkına sahip olduklarına ve elektrik mühendisi hizmeti yapabileceklerine" karar vermiştir.

Elektrik-elektronik mühendisliği bölümlerinin büyük bir bölümü, öğretim elemanı ve donanım olarak elektronik mühendisliği alanında eğitim verdiklerinden, müfredatlarında elektrik mühendisliği eğitimindeki meslek derslerine yer vermemektedirler. YÖK'ün bu kararı mühendislerin eğitimini almadıkları elektrik tesislerinde çalışmalarını gerektireceğinden can ve mal güvenliği açısından tehlikeli sonuçlara neden olabilecektir. Bunun çözümü; üniversitelerin vermiş oldukları mezuniyet belgelerinde (diploma), mühendislik eğitimi sürecinde seçilen ve eğitimi görülen alanın, "Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nde Enerji Sistemleri (Elektrik Tesisleri) ağırlıklı olarak çalışmalarını başarıyla bitirmiş ve lisans derecesi almaya hak kazanmıştır" örneğinde olduğu gibi belirtilmesidir. Bunun diğer örnekleri elektronik iletişim, kontrol

sistemleri, elektronik, biyomedikal sistemler ağırlıklı olarak adlandırılabilir.

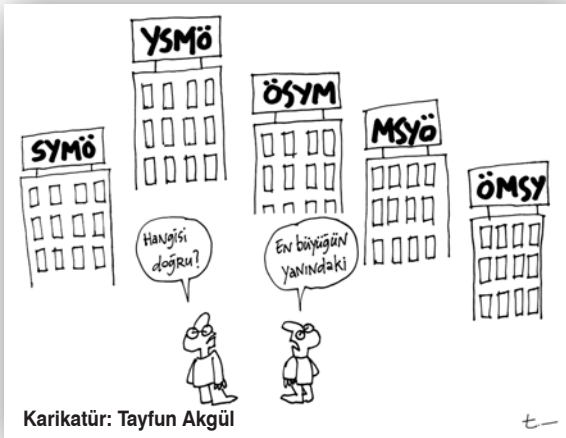
YÖK'ün 2005 yılında aldığı bir karar ile, mühendislik/mimarlık fakültelerinden mezun olanların (3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun'un 3. Maddesi'ne aykırı olmasına rağmen) diplomalarında unvanların yer almayacağı belirtilmiştir:

"Madde 3. Birinci maddenin (a) ve (b) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara (Yüksek mühendis) veya (Yüksek mimar) ve (c) ve (d) fıkralarında yazılı vesikaları haiz bulunanlara da (Mühendis) veya (Mimar) unvanı verilir. Bu unvanlar diploma veya ruhsatnamelere de derc olunur."

Bu maddeye göre diplomalarda unvan bulunması gerekmektedir. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi tarafından İTÜ Rektörlüğü aleyhine açılan davada; İstanbul 9. İdare Mahkemesi, İTÜ Rektörlüğü'nün diplomalarda unvan kullanılmaması yönündeki uygulamasını iptal etmiştir. Ancak üzerinden yıllar geçmesine rağmen mahkeme kararı uygulanmamıştır. TMMOB'nin YÖK'ün yasalara aykırı bu uygulamasına karşı bugüne kadar takipsiz ve duyarsız kalışı anlaşılmalıdır.

YÖK uygulamalarının eğitim ve meslek alanımızda yarattığı karmaşa, YÖK ile yargı arasında yaşanan gerilimler, YÖK'ün yapısını yeniden sorgulamayı, bu yapının neden kurulduğunu bir kez daha hatırlatmayı zorunlu kılmıştır. Demokratik, katılımcı, özerk, bilimsel üniversite anlayışının hayata geçirilmesi için YÖK kaldırılmalı, YÖK'ü yaratan ve siyasal iktidarın temsil ettiği anlayışlar üniversitemizden ellerini çekmelidir. Üniversitemiz ancak o zaman demokratik işleyişin egemen olduğu, bilimin özgürce üretildiği kurumlar olabilir.

Belki de mühendislik alanları için çabalarımızı beyhude yapan uygulamalara ilişkin son söz olarak şunu söyleyebiliriz: Üniversiteler Arası Kurul aldığı bir karar ile "mücevherat mühendisliği" bölümü kurulmasına karar vermiştir. Bu ve benzeri kararlar herhalde sözün bittiği durumlardır. ◀

ÖĞRETİM ÜYESİZ ÖĞRETİME DOĞRU KOŞUYORUZ

ÖSYM'nin 2009-2010 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri'ne göre, Türkiye'deki elektrik, elektronik, elektrik-elektronik, elektronik ve haberleşme, telekomünikasyon ve kontrol mühendisliği bölümlerine, yeni kayıt yaptıranların sayısı 6 bin 261'dir. Aynı yıl mezun olanların sayısı ise 3 bin 510 kişidir. İstatistiklerde bu bölümlerdeki toplam öğrenci sayısı ise 26 bin 202 olarak yer almaktadır. Aynı istatistiklerde bu bölümlerde görev yapan öğretim üyesi sayısına ise 1193 olarak yer verilmektedir. 2009-2010 döneminde bu bölümlerde öğretim üyesi başına 22 öğrenci düşmektedir. ÖSYM'nin 2002-2003 yılı için yayınladığı istatistiklere bakıldığında ise aynı bölümlerin toplam öğrenci sayısının 10 bin 411 olduğu ve bu bölümlerde görev yapan öğretim üyelerinin sayısının ise 970 olduğu görülmektedir. Veriler değerlendirildiğinde, 2002-2003 yılı için bu bölümlerde görev yapan öğretim üyesi başına 10.7 öğrenci düştüğü ortaya çıkmaktadır. Geçtiğimiz 7 yıl içinde öğrenci sayısı yüzde 151 artarken, öğretim üyesi sayısındaki artış yüzde 22 ile sınırlı kalmıştır. İstatistiklere göre, akademisyen başına düşen öğrenci sayısı 7 yılda iki katı aşkın bir şekilde artmıştır.

2009-2010 öğretim yılı istatistiklerine göre, Türkiye'deki bilgisayar ve yazılım mühendisliği bölümlerine yeni kayıt yaptıranların sayısı 5 bin 339 iken, toplam öğrenci sayısı 20 bin 910'dir. Bilgisayar ve yazılım mühendisliği bölümlerinde ise toplam öğretim üyesi sayısı 1003 kişidir. Bu bölümlerde akademisyen başına düşen öğrenci sayısı aynı dönemde 20.8 olarak belirlendi. Bu bölümlere ilişkin 2002-2003 öğretim yılını kapsayan istatistiklere bakıldığında ise toplam öğrenci sayısının 10 bin 987 olduğu görülmektedir. Bu dönemde görev yapan öğretim üyelerinin sayısı ise 640 olarak istatistiklere yansımaktadır. Dönem içerisinde akademisyen başına düşen öğrenci sayısının ise 17 olduğu hesaplanmaktadır. Bilgisayar ve yazılım mühendisliği bölümlerinde

öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı, 7 yıl içerisinde 17'den 20,8'e çıkmıştır.

Diğerlerine kıyasla daha yeni olan Türkiye'deki biyomedikal mühendisliği bölümlerine bakıldığında ise 2009-2010 öğretim yılında yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısının 224, toplam öğrenci sayısının ise 559 olduğu görülmektedir. Bu bölümlerde görev yapan akademisyenlerin sayısı ise 22 kişidir. Biyomedikal mühendisliği bölümlerinde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 25.1 kişidir.

Mezun olduklarında Elektrik Mühendisleri Odası'na (EMO) üye olacak olan Türkiye'de öğrenim gören mühendis adaylarının toplam sayısı 2009-2010 öğretim yılında, 47 bin 671'dir. Buna karşılık aynı dönemde bu bölümlerde görev yapan öğretim üyesi sayısının ise 2 bin 218 olduğu hesaplanmaktadır. EMO'nun kapsamı içerisine giren bölümlerde, öğretim üyesi başına düşen ortalama öğrenci sayısı 21.5'dir. 2002-2003 öğretim yılında henüz kurulmamış olan biyomedikal mühendisliği bölümleri dışında bırakıldığında; toplam öğrenci sayısının 21 bin 398, öğretim üyesi sayısının ise 1610 olduğu görülmektedir. İstatistikler değerlendirildiğinde EMO kapsamına giren bölümlerde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 2002-2003 döneminde 13.2 iken, 7 yıl sonra yani 2009-2010 öğretim yılında 21.5'e çıkmıştır.

Yüksek öğrenimin kalitesine ilişkin temel verilerden biri olarak kabul edilen öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki yüzde 62.8'lik artış, son 7 yılda yüksek öğrenimin kan kaybettiğinin açık göstergesidir. Son 7 yılında AKP İktidarı'nın altyapı hazırlamadan, seçim vaatleri kapsamında yeni fakülteler, bölümler hatta üniversiteler açtığına şahit olmaktayız. AKP İktidarı'nın bu anlayışının faturasını, önümüzdeki yıllarda, mühendislik eğitiminin kalitesinin düşmesine paralel olarak, mühendislik hizmetlerindeki aksamalarla ödememiz kaçınılmazdır.